

צבא סין העממית

סא"ל חיים

צבאה של סין העממית התערב פעמיים באורח גלוי ומוצהר במערכות התקופות גדולות מחוץ לגבולותיה של הרפובליקה העממית: לראשונה בשנות ה-50 בקוריאה, ולאחר מכן בשנת 1962 בגבולה הצפוני של הודו. לצבא הסיני נועדה לפחות עוד מערכה התקפית רבתי להגשמת דרישותיה של סין הקומוניסטית — המערכה לשחרורם של איי טיייוואן (פורמוזה) מידי כוחותיו של צ'אנג קיי שק. ואולם, משימה זו מוקפאת, לפחות כל עוד נמצא הצי השביעי של ארה"ב בוירה.

על אף זאת, מייעדת חוקת סין העממית לכוחות המזוינים שלה תפקיד הגנתי מוגדר — „שמירה על הישגיה של המהפכה העממית“¹, והגנה על בטחונה, על עצמאותה ועל שלמותה הטריטוריאלית של המדינה. בהתאם לעקרונות תורתו הבטחונית של מאו טסה-טונג, מוטלות על הצבא הקומוניסטי הסיני שתי משימות עיקריות נוספות: „לשמש מכשיר לשלטון העממי“², „אמצעי לייצור משקי“; ואמנם, הססמה בחורתו של מאו כי „השלטון נישא על כידוני הרובים“ אינה מקרית כלל ועל-קר: מאז היווסדו נודע לצבא תפקיד מכריע בתנועה הקומוניסטית הסינית. לפי תולדותיו הרשמיות, הצבא הקומוניסטי

הסיני הוא פרי ההתמרדות שהתחוללה בקרב הכוחות המזוינים בחבל נאנשאנג בשנת 1927. כוחותיהם המורדים של יאה טינג ושל הו לונג יסדו ב-1 באוגוסט 1927 את „הצבא האדום“ של סין, אשר הוביל את המהפכה הקומוניסטית לניצחון, והביא את התנועה הקומוניסטית לשלטון בפקין בשנת 1949. מאז הוסב שמו ל„צבא העממי לשחרור“. בתקופת המהפכה נהג מאו טסה-טונג להכריז, כי „צורת המאבק העיקרית היא המלחמה“, וכי „צורת הארגון העיקרית היא ההירארכיה הצבאית“. הצבא הסיני והמפלגה הקומוניסטית הסינית ממוזגים איפוא זה בזה, וקשורים יחד בניצחון השלטון הקומוניסטי בסין העממית כולה.

ההיסטוריה של הצבא הקומוניסטי הסיני, הגם שאינה ארוכה, גדושה אירועים חשובים, אשר עיצבו את אופי „הצבא העממי לשחרור“ במתכונתו הנוכחית. ניתן לחלק את התפתחותו של הצבא לשלוש תקופות עיקריות:

1927 — 1950: צבא הפרטיזנים — זוהי תקופת המהפכה; תקופת הבסיסים הקומוניסטיים בדרום סין¹; „הצעדה הגדולה“²; המלחמה הסינית-יפנית³; ולבסוף „מלחמת השחרור הסינית“ — כיבוש סין כולה, פרט לאיי טיייוואן (פורמוזה). במשך תקופה זו היה הצבא הקומוניסטי הסיני המכשיר המהפכני. הוא הורכב מיסודות דמוקרטיים, על בסיס שוויוני, היה חדור אידיאליים מהפכניים, מבוסס על העם הפ-

הקצונה המקצועית, נוטה לטכנוקרטיה מקצועית או אפוליטית והוא פרו-סובייטי, שכן שואף הוא להתעצמות צבאית מודרנית במתכונת סובייטית; הזרם האחר כולל את המאוואיסטים השמאלנים, נאמני הפולטיזציה של הצבא, הדוגלים בעליונותו של האדם על הטכניקה, ובעליונותה של „הפצצה האטומית הרוחנית“ (תורתו של מאו) על הפצצה האטומית החומרית. יצוין כי הגם ששני הזרמים היו מנוגדים זה לזה, ידעו לחיות זה בצד זה תוך כדי מאבקם המתמשך. על אף שהזרם ה„פוליטי-רעיוני-ניי“, בראשותו של לין פיאן, נמצא בעמדת-כוח, נעשו ויתורים רבים לטובת הזרם ה„מקצועי“. לאחר חילוקי-דעות שנמשכו עד 1959, טושטשה למעשה היריבות, כתוצאה מן הסכסוך הסיני-הודי (1959—1964), אך יצאה שוב מעל לפני השטח מייד לאחריו. התערבות הצבא בענייני המדינה בלטה במיוחד בתקופת „המהפכה התרבותית“ ובעקבותיה.

תפקידו המדיני-חברתי של הצבא

כאמור, עוד לפני פרוץ המהפכה התרבותית תודע לצבא הסיני תפקיד פעיל וחשוב בחייה החברתיים והפוליטיים של המדינה, והוא התערב באורח פעיל משנתגלו משברים פנימיים בסין, והשתתף במימושה של מדיניות ה„סיניזציה“ במחוזות סינקיאנג וטייבט. ואולם, כחוג גבר במיוחד בעקבותיה של „המהפכה התרבותית“. הצבא היה הגוף החזק והמאורגן היחיד שלא נפגע מהתפרצותה של ההתמרדות האנרכיסטית בסין העממית ומדיכוייה, ואנשיו נשארו-ב-

הערכים המהפכניים, בעיקר בקרב הקצונה. תקופה זו קרויה בפי אנשי-הרוח הסיניים בשם „תקופת הגירושין בין הצבא והעם“. „הצבא הפך למקצועי, והיתה זו הגרועה שבתפניתו הרעיונית“, אמר אחד המנהיגים הסיניים בתגובה לטענה, כי צבא בן 2 מיליון איש וכ-2,000 מטוסים — אף כי נגרמו לו אבידות כבדות — הביס בקוריאה את המעצמה החזקה ביותר בעולם: ארה״ב. מ-1957 עד ימינו: הצבא הפוליטי והעוצמה המודרנית — בתקופה זו ניכרים ניגודים בתוך הצבא הסיני, המתאפיינים על-ידי שני זרמים עיקריים: האחד, הכולל את

שוט ומזוהה אתו; ומכאן ההערכה העממית הגדולה למסד הצבאי הנוכחי, היוקרה לה זוכים מפקדי הצבא בקרב השכבות העממיות.

1950—1957: מצבא פרטיזנים לצבא מקצועי — היתה זו תקופת מלחמת קוריאה, שבה זכה „הצבא העממי לשחרור“ ליוקרה בין-לאומית; תקופת המודרניזציה על פי הדוקטרינה הסובייטית, וחקי קי צבאות זרים, בעיקר בסימנים חיצוניים ובסמלים הירארכיים. היתה זו גם התקופה שבה נטלה הרשות האזרחית את עיקר האחריות לניהול ענייני המדינה והמנהל הציבורי — ובכך החל תהליך „ההתברגנות“ ודעיכת

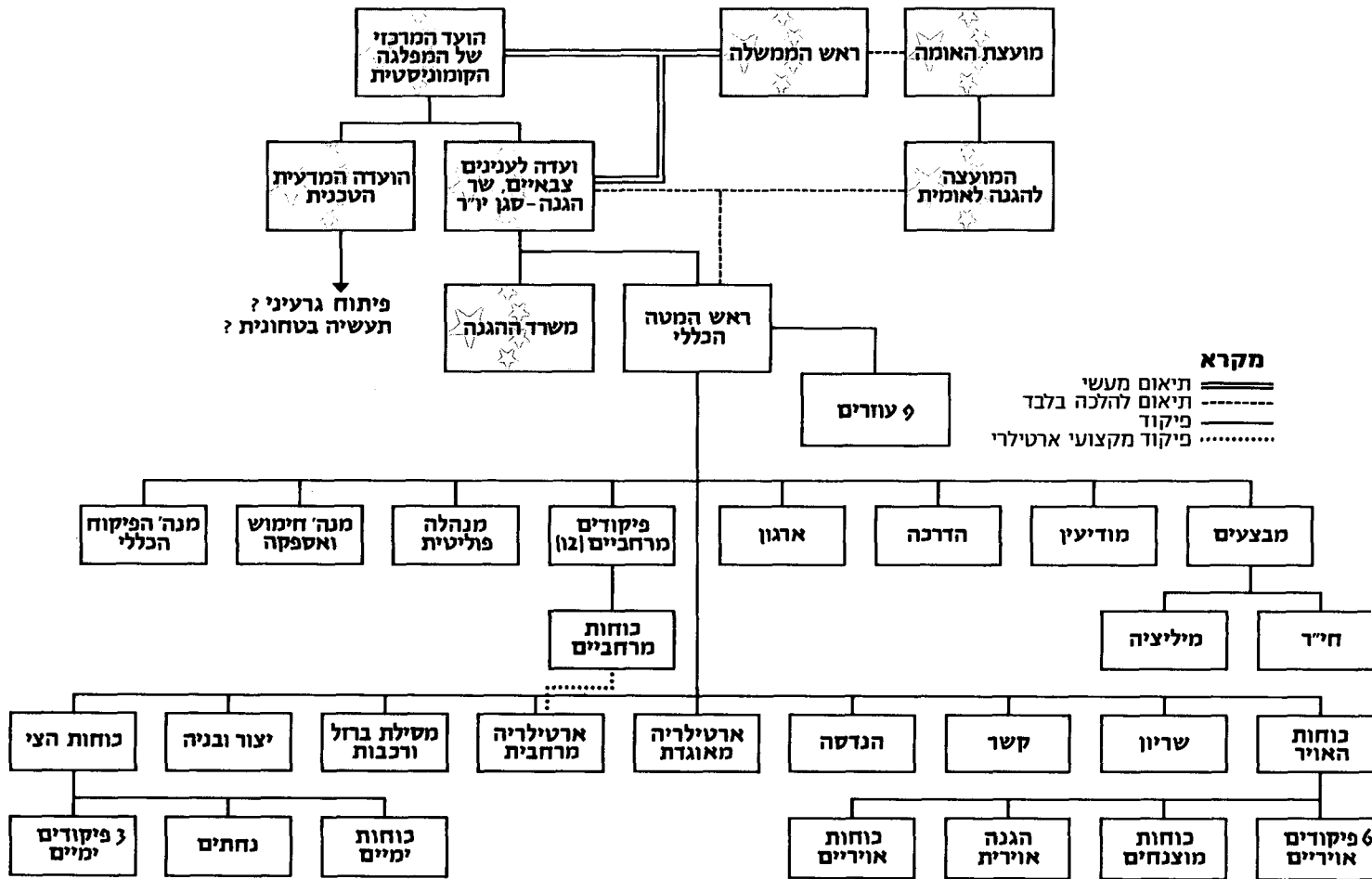
מצוידים בארטיילריה ובאוויריה (שלא היו ברשות הקומוניסטים), עד כי המסע החמישי כלל כמיליון לוחמים לאומנים, שנסתיעו ב-200 מטוסים זרים. דרך ההתקדמות היתה אטית והיקפית, וסגרה על המחוזות הקומוניסטיים מ-סביב. כוחה-משלוח לא השתכן בכפרים, כי אם בנה ביצורים ומחסומים בכל כבדת-ארץ חדשה שנכבשה על ידיו. בכל שטח התקדמותו של הכוח הושמדו כליל כפרים ואוכלוסייתם. „הצבא האדום“ מנה אז כ-180 אלף לוחמים סדירים וכ-200 אלף פרטיזנים, אך ברשותם היו 100 אלף רובים בלבד. המצור על האזורים הדרומיים הלך וגבר, ובראשית 1934 הוחלט על „הצעדה הגדולה“, שיעדה הסופי היה מחוז שאנסי-קאנסו בצפון סין, ליד גבול מונגוליה החיצונית, שהוא איזור השפעה של ברה״מ. לאחר כיתור בן כ-4 חודשים, שבהם נהרגו 80 אלף מחילי „הצבא האדום“, נפרץ הכיתור באיזור הונאן, והצעדה הגדולה של הכוח הקומוניסטי, שמנה 100 אלף איש, החלה. אל

ניסטים הוחרמו האדמות מבעלי האחוזות, וחולקו לאיכרות הדלה; המסים הופחתו בהרבה; ניתנה הרכה חקלאית, ואורגנו חוגי-לימוד בהם הוסברו הרעיונות המהפכניים. גם באזורים אחרים של סין הוקמו שלטונות מועצתיים-קומוניסטיים, אף כי בהיקף זעום יותר, שהביעו נאמנות למשטרו של מאו.

2. בינואר 1932 פלש הצבא היפני לשאנחאי, השתלט עליה, והחל בכיבוש נתיחים נוספים של המדינה. בו בחודש הכריזה הרפובליקה המרעצתית הסינית מלחמה על יפן — וזאת בעיקר כדי להדגיש את מקומה במלחמה הלאומית החדשה, ולגבש את אזהדיה בסין כולה. ואולם, באותה תקופה עמדו היחידות הקומוניסטיות בלחץ צבאי הולך וגובר מצד כוחות הקואר מינטאנג של צ׳אנג קיי שק, שקיבלו סיוע גובר ממצעמות המערב. מ-1931 עד 1934 אורגנו חמישה „מסעות השמד“ נגד הקומוניסטים, שכללו מדי פעם כוחות סדירים הולכים וגדלים.

1. עם השתלטות צ׳אנג קיי שק על הקואומיניסטאנג ב-1927, הופרה הברית בינו לבין הקומוניסטים. היחידות הקומוניסטיות, שהיו מרוכזות סביב מאו וצ׳ינגטה, היו חלשות יחסית מבחינה מספרית ואיכותית, ולא נראו לממשלה המרכזית בנאקטין מקור סכנה. מנקודת-שטח זו החל „הצבא האדום“ מתעצם, באשר ניתן לו מרווח-זמן להתארגנות, לבחינת שיטות הפעולה ולהתגבשות, ללא צורך בעזרה מבחוץ. תוך כדי תפיסת שלטון באזורים מוגבלים, החל „הצבא האדום“ מתמזג עם העם הפשוט, שהרדה עמו לחלוטין, ומקים משטר מועצתי (סובייטי) קומוניסטי. בדרך האטית של הקמת מרעצות (סובייטים) באזורים מוגבלים אשר מוזגו, השתלט „הצבא האדום“ הסיני על כל הבלקיאנג-סי (בדרום-מזרח סין), שהוכרו בשנת 1931 כרפובליקה מועצתית בראשותו של מאו טסה-טונג. תחום השליטה התרחב, והקיף חלק ממחוזות פוקיין, הונאן והופה, בעלי אוכלוסיה בת 30 מיליון נפש. בשטחי שלטונם של הקומוני-

מבנה הצבא הסיני והגופים הממונים

נתונים אחדים על צבא סין

ד הסוגים הבסיסיים של נשק-קל בשימוש החי"ר הם: רובה-הסער „קלשניקוב“, הקרבין „SKS“, המקלע הקל „RPD“, ומטול-הרקטות „RPG 2“. הסינים משתמשים בשמות הסובייטיים השכיחים. כל אחד מכלי-הנשק המיוצרים בסין ידוע כדגם 56 בסוג, דהיינו, רובה מדגם 56 או מקלע-קל מדגם 56. כלי-נשק אלה אמניים, אך נחשבים מיושנים בצבא הסובייטי. היחידות המוטסות מרבות גם להשתמש במקלע הקל מדגם 58 („PP 46“). גם המרגמות בנות 60 מ"מ המיוצרות בסין, המבוססות על דגמים סובייטיים ואמריקניים, מסווגות כמיושנות בארצות מוצאן, אך הן עמידות, מדויקות וקטלניות.

כוחות השריון מורכבים מארבע או חמש דיביזיות, וכן מחטיבות עצמאיות. טנק-הקרב העיקרי הוא „T-34“ (בעל תותח בן 85 מ"מ) או „T-54“ (בעל תותח בן 100 מ"מ, וכן טנקי „סטלין“ אחדים (בעלי תותח בן 122 מ"מ). בכל דיביזיה מצויה יחידת תותח-יסער, המצוידת בתותחים מתנייעים „Su 100“ (בני 100 מ"מ). תותח-היסער המתנייעים והכבדים — „TSM 122“ (בני 122 מ"מ) ו-152 (בני 152 מ"מ) מאורגנים במסגרת רגימנטים נפרדים.

עוצבת החרמ"ש בת שני הגודלים, הקיימת אורגנית בכל דיביזיה, מצוידת בנגמ"שים „TCM 152“ 6 × 6 מדגם סובייטי. יחידות הסיוע לדיביזיה כוללות, בין השאר, ארטילריה, פלסים, קשר, פלוגת סיור וגדוד נ"מ. מניחים כי דיביזיות משורינות אלה פרוסות בסינקיאנג, במונגוליה הפנימית ובמחוזות של הילונגקיאנג בשטחים הגובלים עם ברה"מ.

בצבא העממי לשחרור קיימים שני סוגים של יחידות ארטילריה — דיביזיות התותחים ודיביזיות ההוביצרים. שני הסוגים לוקים בניידות מוגבלת, בשל תובלה לקויה. דיביזיות אלה, כפי שהוכח בקוריאה, עשויות להיות קטלניות בלוחמה ניחת.

מניחים כי דיביזיות התותחים מורכבת מתשעה גדודים. שישה מהם מצוידים בשנים-עשר תותחים בני 122 מ"מ בכל גדוד, והשלושה האחרים כוללים 12 תותחים בני 152 מ"מ בכל גדוד. דיביזיות ההוביצרים כוללת שלושה גדודים, שבכל אחד מהם שנים-עשר הוביצרים בני 152 מ"מ; שני גדודים של מטולי רקטות בנות 107 מ"מ מדגם 63 — בכל גדוד 12 משגרים ובכל משגר 12 רקטות; גדוד נ"מ אחד, המצויד בתותחים דו-תכליתיים בני 85 מ"מ; ורגימנט מרגמות כבדות, מצויד במרגמות בנות 160 מ"מ.

לשני סוגי הדיביזיות יחידות מסייעות רגילות.

ועל מחזורי הסחר והכספים. לבסוף, משנת 1969 ואילך, נוסד בצבא העממי גם גוף עליון הקרוי „חיל הייצור והבניה“, שתפקידו לקדם את הפיתוח המשקי והתעשייתי. חיל זה חולש, למעשה, על כל הכוחות שהוקמו למען „המהפכה התרבותית“, בפיקוחו של הצבא, ושנקראו „המשמרות האדומים“. כוחות אלה שולבו, לאחר מכן, במסגרותיו של הצבא. כן משולבים בחיל זה בוגרי המכללות השונות ובתי-הספר המקצועיים, המגויסים בתום לימודיהם לתקופות ארוכות של שירות צבאי פעיל — במשימות אורחיות-משקיות.

כוחו הפוליטי של הצבא

על פי חוקת סין העממית, נתון להלכה הצבא, ה„שייד לעם“, לפיקודו של נשיא המדינה אשר מפקד על הכוחות המזוינים ועל „מועצת ההגנה הלאומית“, ואחראי להפעלת חוקי החירום והגיוס הכללי, להכרות מלחמה ולניהול המבצעים. עד שנת 1965 הוא שהעניק את דרגות הגנרל והמרשל למפקדי הצבא — דרגות שבוטלו כליל בצבא סין מאז 1966.

אולם המציאות שונה מן האמור בחוקה. הגוף הפוליטי היחיד אשר לו נודעת מידה רבה של סמכות והשפעה על הגעשה בצבא, הוא הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסינית — או, ליתר דיוק, שני גופי-משנה שלו: הוועדה לעניינים צבאיים, והמחלקה הפוליטית לתעשייה בטחוני-גית. לוועד המרכזי מסונפת גם הוועדה המדעית הטכנית להגנה לאומית, המשמשת גם כמתווכת בין המפלגה לבין מוסדות התעשייה הבטחונית של הממשלה.

הוועדה לעניינים צבאיים של הוועד המרכזי של המפלגה מורכבת מחצייתה ממפקדי צבא לשעבר, שפרשו מטעמי גיל, המשמשים כסגנים ליו"ר הוועדה — מאז טסה-טונג, ומחצייתה האחרת הם מפקדיו הפעילים של הצבא. ועדה זו משמשת מעין מועצה צבאית-עליונה, המפקחת גם על המנהיגות האזרחית. היא מתאמת באורח מעשי את קווי המדיניות עם ראש הממשלה של צ'ו אן לאי, הנוכה ליוקרה רבה בוועדה, ונערץ על-ידי מפקדי הצבא בשל מדיניותו. ה„ריאליסטית“. על פעולותיה של הוועדה המדעית-הטכנית להגנה לארמית אין ידועים פרטים, מלבד העובדה שהיא הוקמה בשנת 1966, וכי נשיאה הוא המרשל לשעבר ניה יונג צ'ן. הוועדה עצמה מורכבת, כנראה, ממספר אנשי מדע,

רובם אנשי צבא, וממדינאים אחדים, חברי הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסינית.

מבנה המוסדות העליונים של הצבא וארגונו

המוסד הממלכתי המקביל לוועדה לעניינים צבאיים של מרכז המפלגה הוא „המורה“ עצה להגנה לאומית“, המורכבת מ-100 חברים. אלה נבחרים על-ידי „המועצה העממית של האומה“, הנטולה סמכויות מרבית חברי מועצה זו נפגעו מטיהורי „המהפכה התרבותית“.

משרד ההגנה אינו אלא גוף מבצע, על פי ההנחיות הניתנות לו על-ידי הוועדה לעניינים צבאיים של מרכז המפלגה, באמצעותו של שר ההגנה לין פיאו, שהוא גם סגן יו"ר הוועדה לעניינים צבאיים.

המטה הכללי של הצבא הוא מאוחד, וחולש על כל הזרועות והחילות. ראש המטה הכללי הוא הוואנג יונג צ'נג, שנתמנה לתפקידו בשנת 1968. נוסף ל-9 עוזרים, נעזר הוא בקצינים אחדים, שהבכירים בהם הם ראש המבצעים, ראש המודיעין, ראש ההדרכה וראש הארגון (כוח-אדם ואפסנס-אות). נוסף לאלה, קיימות במטה הכללי ה„מנהלות השונות: פוליטית, חימוש ואספקה, ופיקוח כללי (אין יחידות החי"ר והמיליציה) יה מפקדה מקצועית משלהן, ומשום כך כפופים חילות אלה ישירות לראש המבצעים במטה הכללי). זרועות הצבא ותיבותיו, שעליהם חולש המטכ"ל הסיני, הם:

- א. הצי המלחמתי, הכולל יחידות אוויריה של הצי וכן יחידות-רגלים ימיות (נחתים);
- ב. הכוחות האוויריים, הכוללים גם את ההגנה נ"מ ואת היחידות המוטסות והמוצנחות;
- ג. הכוחות הארטילריים המאוגרים;
- ד. הכוחות הארטילריים המרחביים;
- ה. כוחות השריון;
- ו. חיל ההנדסה;
- ז. יחידות מסילות-הברזל והרכבת;
- ח. חיל הקשר;
- ט. חיל הייצור והבניה.

כאן יצוין, כי שיטת הקצינים ה„פוליטיים-רעיוניים“ — ה„פוליטרוקים“ — הונהגה בצבא הסיני בהדרכת צבא ברה"מ, ועל פי המתכונת הנהוגה בברה"מ עצמה. ואולם, שלא כמו בברה"מ, בה נתון השלטון בידי האזרחים, מעורב הצבא הסיני, כאמור, בחיים התברתיים, הכלכליים והפוליטיים של המדינה, ומשום

כך קשה לתאר, כי מחלקה פוליטית במטכ"ל תקבל את הנחיותיה מהנהגה האזרחית. ראש המחלקה הפוליטית עד 1967, הסיו הוא, היה מראשי פלג ה„מקצועיים“ בצבא העממי לשחרור. הוא דגל בהתקרבות של ממש לברה"מ, דבר שנגד את תפיסתם של הקצינים ה„פוליטיים-רעיוניים“ — אנשי לין פיאו — המתנגדים לתלות כלשהי בברה"מ. אף כי כוחו של הסיו הוא לא היה רב, עלולה היתה השע-ייתו ליצור משבר תמור בין שני פלגי הצבא. ההודמנות לסלקו נוצרה לאחר פרוץ „המהפכה התרבותית“, שהקימה גוף מיוחד, בראשותם של הסיאנג צ'אן ורעייתו מאו, הגבירת צ'יאנג צ'ינג, לטיפול בפוליטיקאים הצבאיים. לין פיאו ואנשי הצבא הנאמנים לו עודדו גוף זה למצוא „שעירים לעזאזל“ במחלקה הפוליטית של הצבא. כך חוסלה קבוצת הסיו הוא, ובעקבותיה גם השפעת הגוף שהוקם על-ידי „המהפכה התרבותית“. מאז מנחה הוועדה לעניינים צבאיים של הוועד המרכזי של המפלגה את הפעילות האידיאולוגית של הצבא. בשנת 1969 הקימה ועדה זו מחלקה פוליטית במטכ"ל, אשר לה סמכויות ביצוע בלבד. מחלקה זו מחולקת לענפים מקצועיים (פרט-סומים, חינוך, תעמולה, פיקוח וכדומה), ונציגיה משולבים בכל יחידות הצבא וכפופים לה ישירות.

הפיקודים המרחביים

פרט לחלוקה לזרועות ולחילות, נחלקת סין לפיקודים צבאיים מרחביים, הכפופים ישירות למטה הכללי. לכל פיקוד משקל שונה, בהתאם לגזרת האחריות שלו. בסין 12 פיקודים צבאיים ממדרגה ראשונה (ראה מפה).

נוסף לפיקודים הצבאיים המרחביים, האחראים לכוחות היבשתיים במרחביהם ולביטחון השוטף, מחולקת סין העממית ל-6 פיקודים מרחביים אויריים, ל-9 פיקודים מרחביים של ההגנה נ"מ ולשלוש גזרות ימיות.

הצבא והמיליציה העממית

הצבא העממי לשחרור מונה כיום קרוב ל-3½ מיליון לוחמים. הוא גדל מאז שנת 1967 ב-500 אלף לוחמים, בעקבות ההחרפה שחלה בסכסוך הסיני-סובייטי. חוק הגיוס משנת 1955 קובע שירות חובה של 3 שנים בכוחות היבשה, 4 שנים בחיל ה-אוויר ו-5 שנים בצי, וגותן לרמטכ"ל סמ-

טיים-רעיוניים" בראשותו של שר ההגנה לין פיאן. מבחינה דוקטרינרית מאומנים כוחות המיליציה ללוחמה עממית-זעירה, ומבחינה אידיאולוגית — לשנאת ה"רביז" יוניזם הסובייטי".

הכוחות הסדירים

נוסף לכוחות המיליציה, מאורגן הצבא ב" שלוש מסגרות-לחימה מוגדרות ומאורגנות:

- כוח מחץ גרעיני-אסטרטגי — סין ה" עממית הוכיחה ב-17 ביוני 1967, ושוב ב-27 בדצמבר 1968, כי היא שולטת בטכניקת השיגור של ראשי-הנפץ הגרעיניים אותם היא מייצרת. הנשק הגרעיני שברשותה הגיע כפי הנראה לכושר מבצעי לא-חר אחר-עשר ניסויים, שנמשכו שש שנים. אולם סביר להניח, כי המאגרים שברשותה קטנים בשלב זה. כן אין לה עדיין כושר שי-לוח בין-יבשתי של נשק גרעיני — דבר העלול להיות בהישג-ידה בשנת 1975. יצו"ן, כי כוח זה הוקם בניגוד לדעתם של הקצינים ה"מקצועיים", אשר העדיפו כי סין תתרכז בפיתוח כושר גרעיני טקטי, ומבחינה אסטרטגית תסתמך על המטריה ה"גרעינית של ברה"מ.

- כוחות קונבנציונליים או הכוחות ה"עיקריים — מספרם קטן יחסית, אך ניידותם גבוהה, כדי שיוכלו להתערב בדחיפות בכל חזית אפשרית, פנימית או חיצונית. כוחות אלה מצוידים באמצעים חדישים אך פשוטים, ומסוגלים לפעול בעיקר במתקפות נגד כוחות פולשים — בגבולותיה של סין או מחוצה להם, אך לא בעומק שטחם של אויבים פוטנציאליים.

- כוחות מקומיים, או כוחות מרחביים — מצוידים בנשק בינוני ובעיקר בארטילריה. הללו מיועדים להגנה מרחבית ולהתערבות במסגרת המרחב לאבטחת הסדר והשלטון. במאמר זה נעסוק בתיאור הכוחות הקונבנציונליים של הצבא, ואילו לכות הגרעיני הסיני — מבנהו, אופיו והשלכותיו על המערכת הבינ-לאומית והבין-מעצמתית — יוקדש מאמר נפרד.

כוחות היבשה

צבא היבשה הסיני גדול מבחינה מספרית; כפי הנראה משרתים בו 2.5 מיליון חיילים בקירוב. כיוון שאין לסינים בעיות של איוש, נבחרים המגויסים לחילות-היבשה הסדירים גם על פי קריטריונים גופניים ובריאותיים גבוהים. חיילי כוחות היבשה

שייך לצבא הסדיר, ואילו הלוחמים הם תור-שבים מקומיים. בימות שלום מהווים כוחות המיליציה עתודה לצבא, ומשמשים לאבטחה, למשמר, לסיוור ולביטחון שוטף. כן מפקחים הם על האוכלוסיה המקומית (ומשמשים בכך מעין ו'נדרמריה'). נוסף לשירותם במיליציה, ממשיכים חייליה להקדיש חלק מזמנם לפרנסת משפחותיהם. כוחות המיליציה מאורגנים לתקופת חירום במסגרות יחידתיות, ותפקידם להבטיח את הגנת המקום. דרך הפעלתם פשוטה, כיוון שהתפיסה האסטרטגית ההגנתית של סין היא לאפשר לכוחות פולשים לח"דור עמוק לשטח המדינה, עד כי ייווצר ניתוק-מה בינם לבין עורפם הלוגיסטי. תוך כדי כך אמורים כוחות המיליציה לפעול במבצעי התשה ולוחמה זעירה באג"פיו של הכוח הפולש, בעוד אשר הכוחות הסדירים מיועדים לערוך התקפות-נגד להשמדת הכוחות הפולשים. מספר החיילים בכוחות המיליציה אינו ידוע כיום. בשנת 1965 פירסמה סין העממית בעקיפין, כי המיליציה מונה כ-10 מיליון חיילים.

יצויין, כי מבחינה פוליטית מהווים כוחות המיליציה הבסיס המרכזי של השלטון ב"פקין, כיוון שבאמצעותם מקוים השלטון במחוזות השונים. יתר על כן, מבחינת ה"מאבק בין שני הפלגים המנוגדים בצבא, מהנה המיליציה הסינית כוח נגדי לפלג הקצינים ה"מקצועיים", דהיינו היא בסיסם השלטוני העיקרי של הקצינים ה"פולי-

כות מיוחדת להאריך את שירות החובה בשנה נוספת, או לקצרו בשנה אחת. ואולי, למעשה נוטל הצבא את החוק לידי, ורבים המקרים שבהם הוארך שירותם של רבבות חיילים עד 10 שנות שירות, בעוד שרבים אחרים שוחררו כתום שנתיים ואף לפני כן.

ברור שהצבא הסיני אינו עומד בפני בעיות איוש מיוחדות, ולפיכך יכולתו לברור את הטובים ביותר לשירות הצבאי גבוהה. אמות-המידה לגיוס הן נאמנות מפלגתית וייחוס משפחתי. בדרך כלל שואפים רבים להתגייס לצבא, בשל ההטבות הרבות להן זוכה המגויס — ולעתים גם משפחתו. ה"טירונות הבסיסית ביחידות החי"ר נמשכת בין 2 ל-3 חודשים, ולאחריה עובר מספר זעום יחסית של חיילים ליחידות הסדירות של הצבא ואילו היתר מועברים ליחידות המרחביות או למיליציה (שאינן כלולות בין 3½ מיליון החיילים של הצבא העממי לשחרור). בתום השירות הסדיר, חייבים המגויסים בשירות מילואים עד גיל 40. רק בעלי הדרגות נקראים לשירות מילואים ביחידות הסדירות, ואילו האחרים מאורגנים במסגרות המרחביות ובמסגרת המיליציה. יודגש, כי מגויסים רבים מוצבים בעוצבות העבודה השונות — התעשייתיות והחקלאיות — ומשרתים במסגרת ממלכתית מאורגנת. ביחידות העבודה, כמו במיליציה, קיים גם גיוס-חובה של בנות.

כוחות המיליציה מאורגנים במסגרת אזורית/מרחבית, וכוללים סגל ולוחמים. הסגל

הם איפוא בעלי כושר גופני מעולה. בשל תקופות-השירות הארוכות, והדגש המושם בהרחבה על חינוך פוליטי ודוקטרינרי, מצטיינים החיילים הסינים בכוחות היבשה מבחינה משמעתית ומבחינה מקצועית כ"אחת. יתר על כן, ידועות תופעות רבות, חוזרות ונשנות, של גילויי אומץ-לב אישי, תושיה ויוזמה בקרב הלוחמים הסינים. חולשותיו של צבא היבשה מתמקדות בתחום הלוגיסטי. הן נובעות בעיקר מכך שהפוטנציאל התעשייתי הסיני דל מכדי לוודא הצטיידות בכלי-מלחמה חדישים וניידים, או הזנה שוטפת של חימוש וצור"כ לחימה אחרים במלחמה ממושכת. הרמה הנמוכה של האחזקה, מיעוט הסדנאות, וה"דלות בכלים ממונעים לתספוק כוח יבשתי גדול כל כך, יוצרים, ללא ספק, חולשה אסטרטגית קונבנציונלית, ואחת התוצאות העיקריות היא כושר ניידות נמוך ביותר: מלאי הרכב הגלגלי להובלה קטן יחסית, ושמישותו של הרכב הקיים נמוכה מאוד; גם מלאי הדלק דל; והקצבתו, הצריכה להביא בחשבון את קיומו של מלאי חירום, חסכונית עוד יותר. גם השימוש ברכבות מוגבל, כשהמדובר בהעברת כוחות גדולים ממחוז למחוז.

חולשות אלה משמעותיות במיוחד לגבי תפיסה הסינית של עקרונות הלחימה, ובמיוחד באותן לביטוי בקרב ההתקפה, שבו שואפים מפקדי הצבא להבטיח עדיפות כמותית גבוהה מאד (10 ל-1), כדי לאזן את עוצמת-האש הקטנה יחסית של הכלים שברשותם. לפיכך אומצה הגישה של משיכת הכוח הפולש לעומק המדינה, תוך כדי התשתו על-ידי פעילות הטרדה של הכוחות המקומיים והמיליציה, כדי לאפשר מכת-נגד מסיבית על-ידי הכוחות הסדירים, במרחקים המאפשרים ניצול מקסימלי של הכושר הלוגיסטי הקיים.

כוחות היבשה של סין העממית מאורגנים במסגרות קטנות יחסית. היחידה הלוחמת הגדולה ביותר היא הדיביזיה. למעלה ממיליון לוחמים של כוחות היבשה מאורגנים איפוא בכ-150 דיביזיות מכל הסוגים, ובהן מהווים כוחות החי"ר חלק הארי. לפי דיווחים גלויים על עוצמת הצבא הסיני מורכבים כוחות היבשה כדלקמן:

- 100—120 דיביזיות חי"ר;
- 5—10 דיביזיות שריון (טנקים מסוג "טי-34", ו"טי-54" דגם סובייטי, וכן "טי-56" דגם סיני);
- 3—5 דיביזיות פרשים;

- 2—3 דיביזיות צנחנים;
- 25—30 דיביזיות ארטילריה;
- מספר קטן של דיביזיות ג"ט, הנדסה קרבית וקומנדו.

הצמרת הצבאית הסינית ערה לחולשות הלוגיסטיות של חילות היבשה ולפגמים האופרטיביים הנובעים מהן. רגישותה לחולשה אסטרטגית זו גברה במיוחד נוכח המתרחשות הצבאית בגבול הסיני-סובייטי, כאשר, לפי הערכתה, עומדת על הסף מתקפה יבשתית קונבנציונלית של הסובייטים להשתלטות על מחוז סינקיאנג. משום כך מושקעים עתה אמצעים ותקציבים גדולים לפיתוח תעשיית מתאים, והכוונות לטוח הקרוב הן:

- פיתוח כושר ניידות לחלק נכבד של דיביזיות החי"ר. אלה תוסבנה לדיביזיות ממוכנות קלות, המסתייעות, לפי הצורך, במסע מרוכות של ארטילריה ממונעת, שתשמש עתודה חזיתית. כן מתוכנן ייצור אספקה וחימוש באריזה המתאימה להובלה על גבי בני אדם או בהמות משא.
- חיזוק המיליציה והגברת כושר לחימתה, תוך ציוד הכוחות המרחביים בכלי נשק חדישים, שעוצמת-האש שלהם וניידותם גבוהים. כל זאת — נוסף להגדלת עוצמות הארטילריה והכוחות ג"ט של מרחבים, ותרגול שיתוף-פעולה בין המיליציה והכוחות המרחביים לבין הכוחות הסדירים.
- הגברת כושר הסיוע האווירי-הטקטי לכוחות היבשה.

כוחות האוויר

חיל-האוויר הסיני נמצא עתה בשלבי התארגנות בסיסית מחדש, כדי להתאימו להתפתחותה של העוצמה הצבאית הסינית-הגרעינית והקונבנציונלית. בשלב זה ממשיך חיל-האוויר להיות כפוף למטכ"ל האווירי של הצבא. כאמור, מחולק הפיקוד האווירי למטה ושישה פיקודי-אוויר. מטה חיל-האוויר, בפיקודו של וויפה הסיני, מורכב ממפקד-משנה פוליטי ושישה עוזרים, הממונים על שש מחלקות עיקריות (ארגון, מבצעים, שלישות ומנהל פוליטי, הדרכה, שירותים ומחלקת מטה).

היחידה הלוחמת הגדולה ביותר היא הארמיה האווירית, אף כי גם הארמיה אינה אלא מסגרת מנהלית ולוגיסטית לדיביזיות אוויריות עצמאיות אחדות. סדר הכוחות האוויריים של סין, לפי דיווחים גלויים, הוא כלהלן:

- 10 ארמיות אוויריות — שבכל אחת מהן 2 עד 5 דיביזיות אוויריות — סך-הכל 27 דיביזיות אוויריות, השייכות לחיל-האוויר (בכל דיביזיה 2—3 חטיבות אוויריות, בנות 3 עד 4 טייסות מוקטנות, דהיינו — 25—30 מטוסים בכל חטיבה);
- 6 דיביזיות אוויריות השייכות לכוחות הצי;
- 7—8 חטיבות אוויר עצמאיות (בכל חטיבה 3—4 טייסות מוקטנות, דהיינו: 25—30 מטוסים עם יחידות אחזקה ושרותים).

ברשות הכוחות האוויריים הסיניים יש, לפי אומדנים בלתי-אמינים, כ-3,000 מטוסים מכל הסוגים (קרב/יירוט, קרב/הפצה, הפצה, סיור, סיוע טקטי, תובלה). על אף העוצמה הכמותית, שהיא הגדולה בעולם אחרי ברה"מ וארה"ב, דלה עוצמתם האווירית של הכוחות האוויריים הסיניים. זאת, בעיקר בשל סוג המטוסים, הכוללים כמות גדולה של מטוסי "מיג-15", ו"מיג-17", וכ-150 מפציצי-בוכנה קלים מסוג "איל-28", ובשל כושר לוגיסטי דל (דלק, חלקי-חילוף וחימוש). כושר התובלה האווירי אף הוא אינו עונה על צורכי הצבא, הנובעים מן המרחבים העצומים של סין העממית. עם זאת מסתמנת בסין התעצמות אווירית ניכרת, שהחלה למעשה בשנת 1965. הסינים מייצרים בעצמם גרסה עצמית של "מיג-19", ו"מיג-21". כמות הייצור השנתית אמנם בלתי ידועה, אף כי לפי הערכות משקיפים מגיע מספר המטוסים מסווגים אלה בייצור סיני עד כה למאות אחרות.

החולשה הסינית העיקרית היא בתחום ההגנה נגד-מטוסים. הרשת ג"מ מצומצמת מאוד, ומכסה בקושי את אזורי החוף, מחוז סינקיאנג (מרכז התעשייה האטומית) ומחוז הברייה. ואולם, מזה שנתיים מתאמצים הסינים להרחיב את כושר ההגנה ג"מ שלהם. דגש עיקרי הושם על ההתראה האלקטרונית, כדי לעבות ההגנה זו בכושר יירוט, ולייצור שילוב של ההגנה ג"מ ויכולת יירוט. האזוריים המוגנים ביותר הם, כמובן, אזורי הגבול עם צפון ויאטנאם וברה"מ (מנצ'וריה והמרחבים הצפון-מערביים). ההגנה ג"מ שם בנויה בעיקר על כושר יירוט מעולה, מאובטח על-ידי פריסה רחבה (שדות-תעופה עיקריים ומשניים); ההגנה קרקעית, על-ידי טילי קרקע-אוויר מסוג ס"א 2 או גרסה סינית דומה וכן ארטילריה ג"מ — מבטיחה את שדות-התעופה ואת תחנות המכ"מ.

כוחות האויר הסיניים ניהנים איפוא בכור-שר-התקפה מוגבל, ויעודם העיקרי הוא בתחום ההגנה נ"מ והסיוע הטקטי לחילות היבשה והים. בשנים הקרובות תחול, ללא ספק, התעצמות כמותית ואיכותית, הן ב-שיפור הכושר הקיים, והן ביצירת כושר התקפי מתקבל על הדעת, בעיקר בתחום ההפעצה האופרטיבית והאסטרטגית (הגרי-עניית).

הכוחות הימיים

הצי הסיני הוא, כפי הנראה, החלש שבזרועות הצי הצבא. כושרו הקרבי והאמפיבי דל מכדי שיוכל לסייע לכוחות המזוינים הסיניים בהדיפת אויבים פוטנציאליים, כמו ה-צי השביעי של ארה"ב, או אף כוחות סובייטיים אפשריים; ובוודאי אינו מסוגל ליצור לחץ התקפי על שכנות חזקות (ברה"מ, יפן). יעודו העיקרי של הצי ה-מלחמתי הסיני מצטמצם איפוא בהגנת חופים, תוך הסתייעות בכוחות יבשה: הת-ראה, ארטילריית חופים ויחידות חי"ר ימיות (נחתים?).

הצי המלחמתי הסיני, הכפוף כאמור ל-מטכ"ל האחד של הצבא, כולל, לדעת מש-קיפים מערביים, שייטת קטנה של אניות-שטח (כ-8 משחתות, 11 פריגטות, מספר כלים קטנים אחרים וכ-150 טרפדות) וכוח צוללות גדול יחסית (35 צוללות, כולל אחת מטיפוס G, בעלת 3 צינורות-שיגור של טילים לטווח בינוני, נושאי ראש-נפץ גרעיני). הצוללות והטרפדות מהוות יחד מעין כוח-מחץ ימי תוקפני, הנועד בעיקר לפשיטות ימיות מוגבלות ובמיוחד לפעו-לות-גמול ימיות. הצי מקבל חיפוי אוירי מ-150 מפציצי-בוכנה קלים מסוג „איל 28“, היוצרים איום כלשהו על כוחות ימיים פול-שים. כן גיחן הצי בכושר טוב יחסית לז-ריעת מוקשים ימיים.

כוחות החי"ר הימיים כוללים, כמשוער, כ-120 אלף חיילים, המאורגנים במסגרות דיביזיוניות. 8 דיביזיות כאלה אוכנו על-ידי כתבים מערביים בקרבת הגבול הקרוב לאיי טייואן (פורמוזה). הן כוללות כ-80 אלף לוחמים, ומשערים איפוא, כי אלה מהווים שני שלישים של החי"ר הימי ה-סיני. כושר-ההנחתה הימי של סין מוערך ביכולת הובלה של 25-30 אלף חיילים, שהם 2 דיביזיות חי"ר ימי, המצוידות בנשק קל ובחימוש למשך כשבוע לחימה, או הו-בלת דיביזיה אחת של חי"ר ימי בסיוע אלמנטים של שריון וארטילריה.

הצי המלחמתי הסיני נחלק ל-3 שייטות עיקריות: הצפונית — שבסיסה העיקרי בצ'ינגטאו; המזרחית — שבסיסה העיקרי בשאנחאי; והדרומית — שבסיסה העיקרי בקאנטון. נוסף לכוחותיו העצמיים מסתייע הצי גם בעוצבות הימיות של מש-מר החופים, הכפופות ל„ביטחון הציבורי“. עוצבות אלה בנויות בעיקר מספינות-מש-מר מהירות, אך שולטות גם על צי הסר-חר וצי הדיג של סין העממית.

חולשתו העיקרית של הצי המלחמתי ה-סיני, כשל יתר הזרועות, היא בתחום הל-גיסטי: מחסור בציוד, בדלק ובחימוש, ה-מצמצמים עד למינימום את תכנית האימו-נים הימיים, שחשיבותה רבה במיוחד לעי-צובו של כוח ימי.

זהו, אם כן, צי קטן ביחס, בעל כושר מוג-בל למבצעים מחוץ לחוף הסיני, ויכולת נמוכה יחסית להתגוננות מפני ציים גדו-לים יותר המצויים בזירה — בעיקר הצי השביעי של ארה"ב. אמנם, יש ביכולתו של הצי הסיני לערוך בהצלחה גיחות תוקפניות קצרות-טווח בתנאי שהללו לא תתגלגלו על-ידי אמצעי הפיקוח וההתראה של הצי השביעי של ארה"ב.

סיכום

חולשותיה הבסיסיות של סין העממית — כלכלה ותעשייה, אנרגיה וכלי-תובלה, מב-נה טכני והנדסי — הן גורמים השוללים תפיסה צבאית התקפית. על יסוד ההכרה בקיומם של גורמים אלה מטופחת תפיסתה האסטרטגית של המנהיגות המדינית וה-צבאית של סין. תפיסה זו דוגלת ב„מלחמה עממית“, וזוהי תפיסה הגנתית בסיסית. ככלל, ניתן איפוא לקבוע, כי יעודו של הצבא העממי לשרור הוא הגנתי. גם בחי-נת כושרו מצביעה על יכולת התקפית קונ-בנציונלית צנועה ביותר.

על אף ההתקדמות שחלה ברמתם המבצ-עית של החילות הלוחמים, ובעיקר החילות היבשתיים בסיוע אוירי, נותר הצבא הסיני עני מבחינה לוגיסטית ומבחינת כושר גיי-דותו. נוכח יריבים פוטנציאליים — ארה"ב או ברה"מ, ובעתיד הרחוק יותר אף יפן — יהא על הצבא הסיני להתרכז בשנים הקרובות בפיתוח כושר הגנתי משופר, ולע-סוק פחות ביצירת יכולת התקפית קונ-בנציונלית. זאת, כמובן, בלא להביא ב-חשבון אזורים שבהם קל יותר לסין לפעול, כגון מנצ'וריה ומרחבי קוריאה הצפונית,

שהם בסיסים לוגיסטיים חשובים, העשו-יים לתמוך בפעילות יבשתית סינית בהיקף גדול יחסית. יתר 7,000 הקילומטרים של קו הגבול הסיני-סובייטי אינם מקלים, כלל וכלל, על פעולות התקפיות סיניות — אם בשל צחיחות השטחים ואם עקב הריחוק ממרכזי-האספקה האפשריים.

הערכתה של פקין לגבי המצב הצבאי בצ-פון (נגד הסובייטים) ובדרום (נגד ה-אמריקנים) על רקע חולשתה להכתיב מה-לכים מדיניים באמצעות לחצים צבאיים של ממש, מובילה אותה, ללא ספק, להכרה, כי המשך היריבות עם שתי מעצמות-העל מבודד אותה יותר ויותר; זאת — לא רק בזירה העולמית, אלא אף במרחבים האסי-תיים. עם זאת גמרה סין העממית אומר להגיע להידברות עם מעצמות אלה מתוך עמדת כוח, ובשל כך פיתחה, בראש ורא-שונה, כושר צבאי גרעיני מאיים. תוך כדי המשך קיומה של המתחות על הגבול ה-סיני-סובייטי, תשאף סין לתפוס מקום ב-זירה העולמית, באמצעות הפשרה מסוימת ביחסיה עם ארה"ב — ורק לאחר מכן, משיוכר מעמדה כמעצמה עולמית, תיגש להפשרה ביחסיה עם ברה"מ.

ספרות ביבליוגרפית:

- RHOADS (Edward J. M.). "The Chinese Red Army, 1927-1963, An Annotated Bibliography", Cambridge (Mass.) 1964.
LI Pao-King. "A Text of Chinese Military Terms", New-Haven (Conn.), Yale University, 1959.

ספרות היסטורית:

- CHIU (Sin-ming). "A History of the Chinese Communist Army", Southern California University, 1958.
JOFFE (Ellis). "Party and Army: professionalism and political control in the Chinese officers corps, 1949-1964". Cambridge, East-Asian Research Center, Harvard University, 1965.
LIU (F. F.). "A Military History of Modern China, 1924-1949". Princeton, N.J., 1956.
POWELL (Ralph L.). "The Rise of the Chinese Military Power, 1895-1912". Princeton, Princeton University Press, 1955.
LIU (Yuen-Sun). "The Current and the Past of Lin Piao". Studies on Chinese Communism, 31.1.1967, Taipei (Formose), pp. 61-77 (translated by R. Liang, Rand Corp., p. 3671).
CHARLES (Davis A.). "The Dismissal of Marshal P'eng Teh-huai". The China Quarterly, No. 8, Oct.-Dec. 1961, London, pp. 63-76.